

Biotoopverbetering

Nu inventariseren en plannen maken!

Het zit er weer op! Het jachtseizoen is voorbij. Al struinend door het veld kwam u er wellicht achter dat sommige bosjes wel erg hol werden, u had bij wijze van spreken bijna geen drijvers meer nodig tijdens de jachtdagen. Ook sommige fauna-akkertjes lagen er armoedig bij. Wellicht is het u opgevallen dat enkele grondgebruikers stukjes grond braak hebben laten liggen of stroken grenzend aan beplantingen niet ingezaaid hebben, omdat er sprake is van teveel schaduwwerking. Hier liggen kansen die u als jager moet oppakken, want het wild heeft het nodig! Het is zaak om nu alvast plannen te maken, advies in te winnen en binnen de WBE te bepalen 'wie, wat, waar en wanneer.' In dit artikel proberen we u op het goede spoor te zetten voor het komende biotoopbeheerseizoen.

In de winterperiode komt het belang van biotoopverbetering extra naar voren, (klein) wild zoekt immers altijd beschutting op. Zo zal een haas eerder een leger maken op een weide waar nog pollen staan, dan op een gladgemaaid 'biljartlaken'. Een fazant zoekt beschutting in de randen van sloten waar nog wat lang gras en onkruiden staan. Reeën zullen zich, zeker in de winterperiode, eerder op hun gemak voelen in een bosje of houtsingel waar nog een struiklaag is. Want daar is ook nog wat te eten, het grootste deel van hun dieet bestaat uit twijgjes en bladknoppen. Het is raadzaam om juist nu al te beginnen met kijken naar de kansen voor biotoopverbetering in het komende najaar, waarbij u kunt denken aan de aanleg van faunaranden en -akkers en het beheer van singels.

Moderne tijd

De moderne landbouw voldoet slechts voor een klein deel aan de basiseisen die het wild stelt aan zijn biotoop. Grote, kale akkers en kortgemaaid graspercelen bieden in de winter en het vroege voorjaar weinig voedsel, laat staan dekking. Biotoopverbetering is maatwerk.

Herstel van (een deel van) de biotoop kan pas succesvol zijn als aan de drie belangrijkste levensvoorwaarden van het wild (voedsel, rust en dekking) is voldaan.

Beheer van houtsingels en kleine bosjes

Een houtsingel is een aaneengesloten lijnvormige beplanting van bomen en struiken. Een singel biedt niet alleen voedsel en broedgelegenheid aan het wild, maar ook aan boom- en holenbroeders, marterachtigen en vleermuizen. Het is ook een geëigende groeiplaats voor een breed scala aan plantensoorten. U hoeft niet alle bomen af te zetten. De zogenaamde 'overstaanders' laat u staan. Deze bomen laat u uitgroeien tot hun volle wasdom met een mooie grote kroon. Dergelijke opgaande bomen ogen landschappelijk fraai en geven structuur aan een singel. Bij de keuze van overstaanders let men vooral op duurzaamheid. Vaak krijgt de eik daarbij een lichte voorkeursbehandeling. Deze boom is een langzame groeier, kan zeer oud worden, hoort van oudsher in ons landschap thuis en geeft in de herfst vaak een rijke oogst aan eikels waaraan de duiven zich massaal te goed komen doen. Bij een singel wordt voornamelijk

hakhoutbeheer (al dan niet met overstaanders om de 20-25 meter) toegepast. Dit houdt in dat u de bomen periodiek afzaagt, dusdanig dat de stobben weer uitlopen. Hierdoor kan de vegetatie zich verjongen en ontstaat meer voedsel en dekking dicht bij de grond.

Hoe vaak zet men een singel af?

Dit is afhankelijk van:

- aanwezige boom- en struiksoorten;
- grondsoort (op klei groeien bomen of struiken sneller dan op zand);
- ligging ten opzichte van de zon.

Smalle singels laten meer licht door en hebben daardoor een snellere groei. Dit geldt ook voor de zuidzijde van een singel.

Over het algemeen geldt dat voor snelgroeiende boomsoorten zoals es en zwarte els het afzetten iedere 6 tot 10 jaar moet gebeuren. Voor langzame groeiers, zoals de eik, kan men een cyclus van 10 tot 15 jaar hanteren.

Hoe gaat men daarbij te werk?

Het te vellen oppervlak moet minimaal 1,5 tot 2 maal de boomhoogte van de aangrenzende bomen zijn. Er blijft dan

Faunarand met bijenkasten

Randje Phacelia

Kruidenrijk grasland

Akkerrand in Groningen

Ruige slootkant in veeteeltgebied

Uitgebrande sloot

voldoende lichtval, zodat de stobben weer kunnen uitlopen. Juist zonlicht en warmte op de bodem zorgen ervoor dat de bastknoppen weer gaan uitlopen. Of dat gevallen zaden gaan kiemen en een nieuwe struiklaag gaan vormen. Zaag niet een singel helemaal in een keer aan de grond, maar bewerk vakken van 25 tot 50 meter en sla vakken over. Deze zaagt men in de jaren erna. Op die manier ontstaat er een gevarieerde leeftijdsopbouw en daarmee meer biodiversiteit. Gaat men in een klein bosje aan het dunnen, zorg er dan voor dat het kroonoppervlak niet meer dan 10 tot 25% van de oppervlakte bedraagt, dit weer met het oog op de lichtinval op de uitlopende stobben. De hoogte van de stobbe is bepalend voor het uitlopen ervan. Zaag de stobbe zodanig hoog af dat deze vrij van riet, bramen of brandnetels blijft, zodat er voldoende licht bij komt. Minimaal 20 cm boven de grond of nog gemakkelijker: op kniehoogte.

Nog enkele beheertips:

- Zaag een stobbe netjes schuin af. Dit voorkomt inwateren en daardoor inrotten van de stobbe;
- Spaar hier en daar een struik. Dit geeft meteen wat vulling aan het nog kale element en door de verkregen ruimte zal de struik mooier bloeien en meer vruchten geven;
- Versnipper het takkenhout niet. Dit werkt verstikkend op de kruidengroei;
- Stimuleer een diversiteit van inlandse soorten als eik, es en veldesdoorn, boven esdoorn, els en berk. Deze laatste zijn snelle groeiers. Ze houden zichzelf in stand dankzij een hoge zaadproductie en omdat ze gemakkelijk uitlopen;
- Maak de rillen niet te hoog. Als de ruimte voor de rillen beperkt is, vraag de gemeente toestemming om een deel van het takkenhout te verbranden;
- Let op: In een aantal gevallen is voor het zagen in particuliere singels een provinciale kapmelding in het kader van de Boswet nodig!

Dik stamhout eventueel afvoeren. Het dunne takhout op rillen tussen de stobben. Bij grote kans op vraat door konijnen of ree, kan men het takkenhout om de stobbe heen leggen (de zgn. takkenkooi).

Randen bieden kansen

De meest logische opbouw van een bosje of singel is hoog in het midden en naar het veld toe aflopend. Struiken in combinatie met een kruidenstrook zorgen op de grens voor minder overlast voor de belovende grondgebruiker. In vaktermen heet zo iets een mantel-zoomvegetatie: een geleidelijke overgang van bos naar veld. Is er voldoende ruimte langs het element of ligt er een strook waarop een houtige beplanting niet gewenst is dan kan men het proces een handje helpen door zelf een mengsel in te zaaien. Hierdoor biedt u het wild extra voedsel en dekking. ■

SBNL faunamengsels

Om u en onze fauna een handje te helpen heeft SBNL, samen met de firma Hofman, enkele faunamengsels samengesteld. Bij de samenstelling is rekening gehouden met de wensen van de fauna voor de verschillende seizoenen en bij verschillend agrarisch grondgebruik. Zo zijn de faunamengsels geschikt voor het aansterken van de reeëit na de lactatieperiode, bieden ze voedsel en dekking voor patrijzen- en fazantenkuikens en jonge hazen, is het dé 'energieleverancier' in de winter voor haar- en veerwild en biedt het voedsel en een overwinteringsplaats voor bijen en vlinders. Wij willen u graag met raad en daad terzijde staan. We hebben daarvoor een paar handige boekjes over faunamengsels en het beheer van landschapselementen, die u gratis bij ons kunt aanvragen. SBNL, tel: 0318-578357.